

Fig. 1. Jegindø. Opstalt. 1:300. Set fra Syd. Udkast af Hother Paludan 1916.

JEGINDØ KIRKE

REVS HERRED

Kirken har maaske været viet til *S. Laurentius* (se Klokkeindskriften S. 781). Øen tilhørte fra ældgammel Tid Kronen, og i Valdemars Jordebog, hvor den kaldes Ekund, siges, at der var »Hus« (vel for Kongen) her!; ogsaa senere nævnes Jegindø som Krongods². Endnu o. 1630 og 1666 laa Kirken under Kronen³, men 21. December 1726 skødedes den uden Kaldsret til Fr. Chr. v. Klingenberg⁴. Den overgik til Selveje 1910⁵.

Øen var under de to første Præster efter Reformationen Anneks til Søndbjerg-Odby, men blev derefter, »for Vanskelighed at komme over Fjorden (sml. S. 779), skilt derfra og gjort til et aparte Prestekald, benificeret med Konge-Tienden«⁶ indtil 1827, da den atter blev Anneks til disse Sogne; 1859 blev den igen eget Pastorat⁷.

Kirken ligger sydvestligt paa den lille Limfjordsø, som ved en Vejdæmning er forbundet med Tyholm; Terrænet skraaner svagt mod Syd. Kirkegaarden, som i ny Tid er udvidet mod Vest, hegnes af Kampestensdiger, der mod Nord paa en Strækning er erstattet af moderne Mur med en Køreport. 1648 opbevaredes Tiendekornet paa Kirkeloftet (Rgsk.).

Efter en gennemgribende Ombygning 1918 bestaar Bygningen af romansk Kor (nu Sakristi) samt moderne Langhus og Taarn; til Nordsiden af disse slutter der sig en stor Udbygning med tre Gavle og Tværtage, indeholdende Varmerum, Sideskib og Vaabenhus. Orienteringen har stærk sydlig Afvigelse.

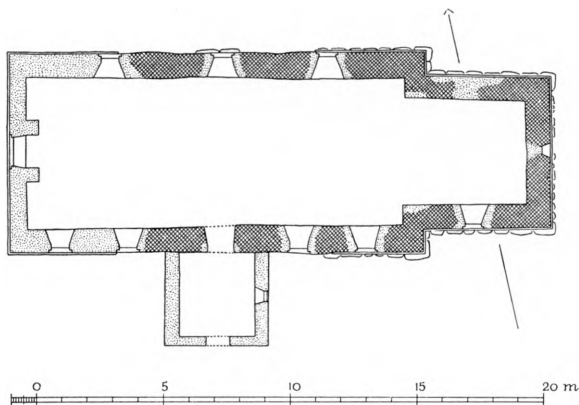

Fig. 2. Jegindø. Plan, før Ombygningen 1919. 1:300.
Maalt af Hother Paludan 1918 (C. G. Schultz).

De bevarede Dele af den lille, romanske Kirke, Koret og Østhjørnerne af Skibet, er forneden af *Kvadre* over et lavt og svagt skraakantet Sokkelskifte; kvadersatte er ogsaa Hjørnerne samt Karmene om et lille Østvindue i Koret (H. 109 cm, Br. 58, 180 over Sokkelen), men Murenes øvre Partier, ogsaa den med smaa Sten lappede Taggavl, er af *kløvet Kamp*, sløret af Hvidtning. Et falsket Vindue i søndre og en retvinklet, kvadersat Dør i nordre Langmur stammer fra Ombygningen; 1873 havde Koret endnu bevaret et oprindeligt, tilmuret Nordvindue af *Kvadre* (Uldall).

1873 var det uanselige, indvendig kun o. 10,25 m lange †romanske *Skib* helt bevaret (Uldall). Østenderne af Langmurene, i en Længde af 3,45—3,90 m, var kvadersatte i samme Højde som Koret og havde Skraakantsokkel, hvorover Murhøjden var o. 3,15 m. Resten af Skibet var af raa og kløvet *Kamp*, kun Vesthjørnerne var muret af *Kvadre*. Et tilmuret Nordvindue af tildannede Sten var bevaret, og af de oprindelige Døre var Syddøren endnu i Brug, omend noget udvidet. Den smalle Norddør, der var lukket med *Kvadre*, sporedes svagt. I hvert Fald Syddøren var omgivet af *Kvadre* og havde Overligger.

I det *Indre* var næsten hele Triumfvæggen nedbrudt, saa at Koret aabnede sig mod Skibet med hele sin Bredde; Taggavlen var ligeledes fjernet.

Ændringer og Tilføjelser. 1883 fik Skibet en o. 4,30 m lang †*Vestforlængelse* af kløvet *Kamp*. Hjørnerne sattes af de gamle Hjørnekvadre, og hele Tilbygningen fik Skraakantsokkel svarende til Østpartiets. Hvorfra de hertil anvendte Sokkelsten stammede, vides ikke, men tre krumhugne *Kvadre*, der 1911 laa som Trappesten ved Præstegaarden, kan ikke oprindeligt have hørt til Kirken og tyder derfor paa, at der engang er tilført romansk *Kvadermateriale* andet Steds fra. Alle Kirkens Vinduer samt et †*Vaabenhus*, der nævnes

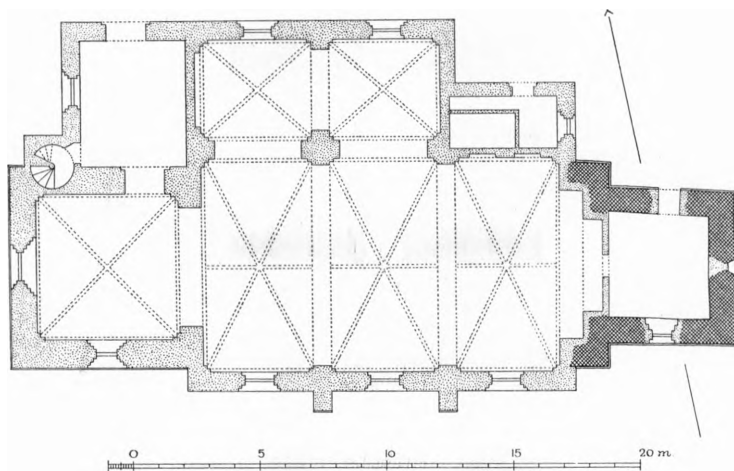

Fig. 3. Jegindø. Plan, efter Ombygningen 1919. 1:300.
Maalt af C. G. Schultz 1938.

1873 (Uldall), blev ombygget ved samme Lejlighed. 1862 læstes: Anno DN 1560 paa en Bjælke over Kirkens Indgang⁸, vel en af Vaabehusets Loftsbjælker. Maaske var Vaabehuset helt eller delvis saa gammelt, snarere er der dog til dets Opførelse anvendt ældre Materiale. Af Kirkeplanen paa Matrikelkortet Fig. 8 synes at fremgaa, at der 1810 fandtes to Vaabehuse, eet foran hver af Langhusets Døre.

Et tømret *†Klokkehus* tækkedes med Brædder 1613 og fornyedes 1629 (Rgsk.). 1873 hang Klokken i en *†Stabel* af Tømmer ved Korgavlen (Uldall), men 1883 flyttedes den til en af smaa, røde Sten muret *†Klokkekam* over Vestgavlen, der indvendig var forstærket med to Halvpiller.

Ved Ombygningen 1918 (Arkitekt Hother Paludan) anbragtes det romanske Skibs Sokkelkvadre under Taarnet. Med Undtagelse af Korets romanske Kvadre, der staar blanke, er hele Kirken hvidtet. De nye Tagværker, af Fyr, er hængt med Vingeteglg; indtil 1826 havde hele den gamle Kirke, senere kun Koret Blytag.

INVENTAR

Alterbordet er nyt.

†Alterklæde af rødt Sars (tyndt, uldent Tøj), underdraget med Lærred, købt og syet i Lemvig 1693 (Rgsk.).

Altertavle (Fig. 5) i Renaissance, gjort 1598 af Hans Snedker, der arbejdede 35 Dage og pr. Dag fik 7 Skilling i Løn og 10 Sk. til Kost (Rgsk.). Tavlen er af Næssundtype og svarer ret nøje til Lyngs (S. 751), men Storstykkets fire Søjler har ejendommelige Kompositkapitæler. De sædvanlige firkantede

Fig. 4. Jegindø. Ydre, før Ombygningen 1919, set fra Nordøst.

C. M. Smidt 1911

Spir over Gesimsfremspringene er senere afløst af fire, paa Kugler hvilende Pyramidespir af barok Type fra Begyndelsen af 1700'erne, vistnok samtidige med de udsavede, glatte Vinger. Af den oprindelige Staffering, der udførtes 1598 af Martin Maler, »som blev hentet ved Odesund« (Rgsk.), er intet bevaret. I Midtfeltet, der er højere end Sidefelterne, er nu et Oliemaleri direkte paa Træet, fra 1800'erne, Kristus paa Korset; Kursivindskrifterne stammer fra o. 1750 ligesom den øvrige Staffering, der 1919 blev fremdraget under en Egetræsaadring og opmalet, i Sidefelterne: Fadervor samt Daabs- og Nadverord, i Frisefelterne: »Beati, qvi ad coenam nuptiarum agni vocati sunt« (»salige de, som er kaldet til Lammets Bryllupsmaaltid«); i Vingerne er to Cirkelfelter med pietistiske Malerier, mod Nord: en fra Skyer udgaaende Haand rækker en Kalk mod en anden ligeledes fra Skyer udgaaende Haand; i Baggrunden et Bjerglandskab og foroven: »Jeg vil tage den Saligheds Kalk«, mod Syd: en fra Skyer udgaaende Haand, der holder et Hjerte, i Baggrunden et Bjerglandskab og foroven: »O Gud, mit Hjerte er reede«. I de yderste Trekantgavle er Englehoveder, i Midtgavlen Jehovas Navn med hebraiske Bogstaver i Straaleglans. Rammeværket staar med røde, grønne, graa og sorte Farver.

Altersølv. Kalk (Fig. 6), sammensat af Dele fra forskellige Tider, nu 16,5 cm høj. Ældst, fra o. 1500, er det sekskantede Skaft og Knoppen, der har seks

Fig. 5. Jegindø. Altartavle 1598 (S. 778).

E. M. 1939

Rudebosser med graverede Minuskler paa karreret Bund: »Ihesus«, og hvis Tunger paa Knoppens Overside er graveret med Vinduesstavværk. Fra samme Tid er en 2,7 cm høj, støbt Figur, forestillende en kronet Helgeninde (Maria?), der er fastnaglet paa Foden. Denne er »omgjort 1843« og har Mestermærke HK, sandsynligvis for Hans Jakob Kirkegaard, Nykøbing Mors⁹. Bægeret er nyere. 1605 blev Kalken istandsat af Guldsmeden i Nykøbing; 1647 blev Kalk og †Disk omgjort for 2 Rdl. *Disk*, stemplet: Etzerodt.

Alterstager, anskaffet 1625 (Rgsk.), af Messingblik, 37 cm høje, med snoede Skafter; Fodplade, Knop og Lyseskaal har opdrevene Bukler.

†*Messehageler*. 1) Af sort Fløj, med Kors, bekostet 1572 af Peder Skriver i »Reffshoffuit«¹⁰ for 18 Dlr. 2)¹¹ 1634. Kostede med Underdræt, Staffering, Sølv- og Guldsnore 25 Sldlr. 1667 forærede Præstekonen Dorette Hansdatter et Krucifiks virket af Guld og Perlestikkerværk til at zire og pryde den gamle Hagel med, »endog det var gammelt« (Rgsk.).

Font, romansk, af Granit. Bevaret er kun Kummen, 74—76 cm i Tvm., af uregelmæssig Tromleform, forneden konisk, med lille Afløbshul i Midten. Overkanten er afrundet, iøvrigt er Kummens eneste Pryd en smal Rundstav foroven og forneden. Før Kirkens Hovedistandsættelse var Foden af Træ, nu er den fornyet i Granit. 1667 gav Niels Mikkelsen i Iffsted (Ibsted) »af gudelig Betænkning« 1 Sldlr. til Fontens Forbedring, og Hr. Povl gav 1 Td. Rug til samme Arbejde, fordi Gud hjalp ham og hans Medfølgere, »der de imellem Tyholm og dette Land forleden var i den store Livsfare«.

Fad af Nürnbergerarbejde, fra o. 1575, kun 37,5 cm i Tvm., skænket 1667 af »Hr. Povl til Daabstenens Fornødenhed« (Rgsk.). I Bundens Cirkelfelt ses Syndefaldet og herudenom og paa Randen indstemplede Ornamenter.

Fig. 6. Jegindø. Kalk (S. 779).

E. M. 1939

Prædikestol (Fig. 7) i Renaissance, af Fyr, forfærdiget 1640 af Niels Snedker i Siold (?) for 18 Dlr. 20 Sk. samt $\frac{1}{2}$ Td. Rug til 6 Mk. og endvidere 15 Mk. Tommer og endelig 1 Dlr. for Foden, »eftersom det ikke var i deres Tingning« (Rgsk.). Som en særlig Post er opført: to Esketræer til Postamenter paa den nye Stol. Af de fire Fag er det nærmest Opgangen nyt. Paa Hjørnerne staar riflede Lisener. Storfelterne har svære Arkader af Aalborgtype; de to af Buerne er dekorerede med skællagte Skiver, de to andre med Kassetteværk, Pilastrener, der har Listekapitæler, med skællagte Skiver; i Buevinklerne er der vekslende Knopper med Treblade, Blomster eller Hvirvelrosetter. De dybtliggende Smal-felter kantes af Profillister, om Postament-felterne med Æggestav. Hængeornamenterne er udsavede, Fodstolpen og Opgangen nye.

1649 modtog Kirken af Mikkell Madsen i Ibsted 1 Td. Rug, »som han har givet til at staffere Prædikestolen med i hans Sygdom«, og 1650 endnu 1 Rdl.; 1654 fik Laurits Maler i Viborg 13 Sldr. for at staffere Stol og Himmel (Rgsk.). I Storfelterne er Malerier af Johannes med Kalk og Bog, Kristus med Verdenskuglen, Paulus med Sværd og i det nye Fag en Indskrift med Kursiv. I Postamentfelterne Versaler: »Anno 1654, Jesus Salvator, salva nos« (»Aar 1654, Jesus Frelser, frels os«) samt i Opgangsfeltet: 1919. Versalerne i Frisefelterne er nymalede. Stolen istandsattes 1870 (Uldall) og 1919, da Rammeverkets Staffering afpassedes efter Altertavlens.

Stolestader. 1643 betales Vognleje efter Oluf Snedker med sit Redskab, som da skulde gøre nye Stole over hele Kirken samt nyt Panel paa Væggen. Af disse Stolestader er endnu 38 Gavle bevarede, væsentlig med skællagte Skiver langs de lodrette Kanter og Trekantgavl med Æggestav. Indgangspanelet med Æggestavgesims og Fyldinger har kraftige Renaissance-profiler.

†*Skriftestol*, gjort 1693 af Thomas Olsen (Rgsk.). Paa †Præste- og †Degnestole var pietistiske Malerier Magen til dem paa Altertavlens Vinger; paa Døren til den forrige †Kirkesangerstol var et Maleri af en Due forfulgt af en Drage samt Indskriften: »O, Herre, hjælp mig, thi Fjenden forfølger mig«; i denne Stols Forgænger¹² fandtes 1862 Juulernes og Kaasernes Vaabener (Synsprotokol).

†*Kirkekiste*. O. 1624 fik Peder Kleinsmed i Viborg 6½ Dlr. 1 Mk. for en jernbeslagen Kiste (Rgsk.).

Dørfløjen til Vaabenhuset har Hængsler fra 1800'erne.

Pulpitur, opsat 1647 af Rasmus Snedker i Nykøbing. Af de oprindelige tretten Fag er nu bevaret ni med enkle Bueslag, der kantes af en Rad Ædelstensbasser og hviler paa smalle Pilastre med Listekapitæler. Rammeværkets lodrette Lister er kannelerede og har glatte Fodfelter med tre paalagte, lodrette Rundstave.

Kirkeskib, Fregat, »Dannebrog«, med Gallionsfigur af Porcelæn; paa Bagstavnen er malet: »Skj. til Jegindø Kirke af Lærer A. N. Penderup, Tilsted, Julen 1894«.

*Præsterække*taule, nyere, begyndende med S. Knudsen, død 1615; her findes desuden flgd. Meddelelse: »22. Juni 1919 indviede Biskoppen over Aalborg Stift, Chr. Ludwigs, den nye Sognekirke«.

†*Halsjern* anskaffedes 1657 for 1 Sldr.: paa nordre Porten at slaa efter kgl. Maj. Forordning at true og straffe dem med, som holder Uskikkelighed i Kirken og paa Kirkegaarden (Bgsk.).

Klokke 1463, muligvis af Klokkestøberen Klaves. Skriftbaand med Minuskler: »Anno D(omi)ni m°cccc°lx°iii° octa(va) nati(vitatis) Ma(ri)e fusus e(st) kampana ecc(lesi)e Jegind i(n) hono(rem) s(ancti) Lavre(ncii)« (»I Herrens Aar 1463 paa ottende Dagen for Marias Fødsel blev Jegind Kirkes Klokke støbt til S. Laurentii Ære«). Paa Klokkelegemet: »Tomas Nicolai« (»Thomas Nielsen«). Over »Nicolai« ses Aftryk af en Mønt med et Kors i Midtfeltet, ved Siden af den to smaa Brakteater (Uldall 292, 294 f.).

E. M. 1939

Fig. 7. Jegindø. Prædikestol 1640 (S. 780).

KILDER OG HENVISNINGER

Regnskaber 1597—1672, 1687—4719, div. Aar (LA. Viborg). — Præsteindberetning 1808 (NM). — Kaldsbøger med Synsforretninger 1862 ff. (ved Embedet). — Museumsindberetninger af C. M. Smidt 1911, C. A. Jensen og E. Moltke 1939.

Chr. Heilskov: Personalhistoriske Indskrifter i Refs Herred, i AarbThisted. 1931. S. 164.

Thura: Aalborg Stift S. 563—65. Uldall: Optegnelser om de danske Landsbykirker II. 1873. S. 26 f., V. 1889. S. 228—31 (NM). Hother Paludan: Opmaalinger m. m. i Anledning af Ombygningen 1918—19 (NM).

¹ O. Nielsen: Kong Valdemar den Andens Jordebog. 1873. S. 50. ² Kr. Erslev: Danmarks Len og Lensmænd S. 130. ³ Fortegnelser over Danmarks Kirker o. 1630 og 1666 (RA). ⁴ Notificationer til Kancelliet i Henh. til Forordn. af 1726 (RA). ⁵ Datoen er ukendt, men Ministeriets Skrivelse er fra 14. Febr. 1910. ⁶ Thura S. 563, Danske Atlas V, 478. ⁷ Trap 4. Udg. V, 436. ⁸ Notits i Synsprotokol 1862. ⁹ Meddelt af Lektor Chr. A. Bøje. ¹⁰ Sml. det endnu eksisterende: Revshove-Høje i Gettrup Sogn. ¹¹ Den gamle Messehagel blev optaget til en »Kap« at hænge om Alteret, det bedste af det andet brugtes til et Klæde at svøbe og bære Børn til Kirke i (Rgsk. 1636). ¹² Heraf fremgaar formentlig, at den østligste Stol paa Sydsiden har tjent som Herskabsstol.

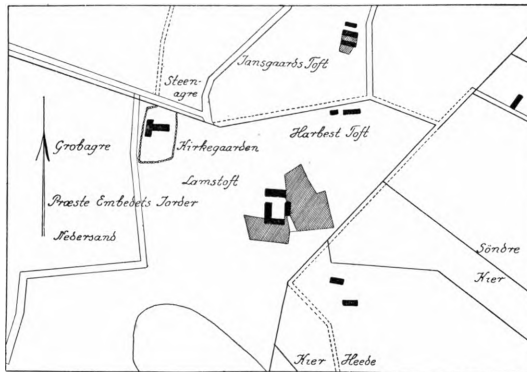

Fig. 8. Jegindø 1810.